

Parlamentarny Zespół ds. Osób Starszych

Warszawa, dnia 8 kwietnia 2010 r.

Prezydium Senatu

Rzeczypospolitej Polskiej

Sprawozdanie z działalności zespołu w 2009 r.

Zgodnie z postanowieniami, jakie zapadły podczas 25. posiedzenia Prezydium Senatu 16 września 2008 r., dotyczącymi przedstawiania corocznych sprawozdań z prac zespołów senackich i parlamentarnych, prezentujemy sprawozdanie z działalności Parlamentarnego Zespołu ds. Osób Starszych.

Zespół został utworzony 25 czerwca 2008 roku, w celu kreowania zintegrowanej i długookresowej polityki na rzecz osób starszych, inspirowania władz publicznych do tworzenia ustawodawstwa zabezpieczającego prawa osób starszych oraz realizację ich aspiracji i potrzeb, zachęcania do stworzenia wspólnej krajowej reprezentacji organizacji i instytucji działających w środowisku osób starszych, nawiązania współpracy z Intergrupą ds. Osób Starszych Parlamentu Europejskiego - AGE Platform oraz innymi zagranicznymi i międzynarodowymi instytucjami i organizacjami działającymi na rzecz osób starszych.

W Zespole zrzeszonych jest 13 Parlamentarzystów w tym 5 senatorów. Pracami Zespołu kieruje Przewodniczący, Senator Mieczysław Augustyn.

W roku 2009 odbyły się 3 posiedzenia Zespołu w dniach: 8 stycznia, 24 września i 16 grudnia. Ponadto w dniu 29 kwietnia odbyła się zorganizowana przez Zespół debata pt. WŁĄCZwiek.

Podczas posiedzenia w dniu 8 stycznia 2009 r., gośćmi Zespołu byli przedstawiciele Związku Banków Polskich: Wiceprezes Andrzej Wróblewski, oraz Panowie Bolesław Meluch i Jacek Furga, którzy zreferowali problem odwróconego kredytu hipotecznego (reverse mortgage). W trakcie posiedzenia omawiano szanse i warunki wprowadzenia tego rozwiązania w Polsce. Zwrócono uwagę zarówno na korzyści jak i zagrożenia, jakie niesie ze sobą taka forma kredytu. Szeroko dyskutowano także nad zabezpieczeniami prawnymi i zmianami regulacji prawnych, niezbędnymi przy wprowadzeniu na rynek bankowy odwróconego kredytu hipotecznego. Zespół obecnie opiniuje projekt założeń do tej ustawy.

Parlamentarny Zespół do Spraw Osób Starszych we współpracy z kilkoma organizacjami działającymi na rzecz seniorów zorganizował w dniu 29 kwietnia 2009 r. w Gmachu Senatu debatę poświęconą potrzebom osób starszych. Debata była elementem programu WŁĄCZwiek.

Na wstępie przewodniczący, senator Mieczysław Augustyn poinformował uczestników debaty o dotychczasowych rezultatach prac zespołu. W sferze legislacyjnej Parlamentarny Zespół ds. Osób Starszych skutecznie zainicjował zmianę ustawy o samorządzie gminnym prowadzącą do powstania gminnych rad seniorów. Odpowiednia inicjatywa senacka jest już przedmiotem prac organów Izby. Dążąc do wzmocnienia bezpieczeństwa materialnego seniorów zespół we współpracy z Ministerstwem Finansów i Związkiem Banków Polskich prowadzi prace nad wprowadzeniem w Polsce tzw. odwróconego kredytu hipotecznego. Prace Zespołu wspiera Grupa Robocza do prac nad ubezpieczeniem ryzyka od niesamodzielności. Przewodniczący zespołu poinformował także uczestników debaty, że tylko w trzech parlamentach: niemieckim, austriackim i polskim utworzone zostały zespoły parlamentarne zajmujące się osobami starszymi. Po tym wprowadzeniu zaproszeni goście dokonali prezentacji multimedialnych, o których poniżej w skrócie.

W pierwszej kolejności Pani Halina Potocka reprezentująca Age Platform zaprezentowała program WŁĄCZwiek. Zrelacjonowała zasadnicze przedsięwzięcia: publiczne debaty o potrzebach osób starszych, Strategie Społeczne w Unii Europejskiej, Europejski Dzień Solidarności Międzypokoleniowej. Projekt WŁĄCZwiek jest częścią europejskiego procesu koordynacji polityk społecznych w ramach tzw. Otwartej Metody Koordynacji. Celem ogólnym programu jest wzmocnianie spójności społecznej na poziomie krajowym, oczekiwanym zaś efektem jest zwiększenie świadomości obywateli w obszarze spójności społecznej, przy czynnym udziale osób doświadczających ubóstwa oraz wykluczenia społecznego.

Pani prof. Barbara Szatur – Jaworska, przewodnicząca zespołu ekspertów ds. osób starszych Biura Rzecznika Praw Obywatelskich, omówiła zagadnienie społecznego uczestnictwa osób starszych w życiu społecznym w Polsce, przedstawiła też analizę i rekomendacje niezbędnych działań w tym zakresie. Ilustrując przykładami problematykę wykluczenia Pani Profesor zauważyła m.in., że każda grupa wiekowa ma formalne prawo do studiów stacjonarnych na wyższej uczelni, ale i tak obyczajowa determinanta przesądza o tym, że osoby starsze nie bywają studentami.

Zastępca Dyrektora Biura Polityki Społecznej Urzędu m. st. Warszawy Pani Teresa Sierawska zaprezentowała założenia programu Warszawa - miasto przyjazne seniorom. Celem programu jest aktywizacja i integracja społeczna warszawskich seniorów, wykorzystanie ich wiedzy i doświadczenia, przeciwdziałanie izolacji społecznej i marginalizacji, podejmowanie działań interdyscyplinarnych i innowacyjnych odpowiadających na potrzeby seniorów. Wśród planowanych działań zwraca uwagę uruchomienie kampanii społecznej „Warszawa przyjazna seniorom” z udziałem mediów, prowadzenie szkoleń dla wolontariuszy oraz organizowanie seminariów i konferencji na temat seniorów i z seniorami.

Pani Wiesława Przybysz – Dyrektor Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej Urzędu Marszałkowskiego Województwa Warmińsko-Mazurskiego przedstawiła główne założenia wojewódzkiego programu na rzecz osób starszych na lata 2009 - 2013. Program powstał w oparciu o badania naukowe wykonane przez zespół Katedry Pedagogiki Społecznej Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego pod kierunkiem prof. dr hab. Ewy Kantowicz oraz Warmińsko- Mazurskie Biuro Planowania Przestrzennego. Misją programu jest poprawa jakości życia i funkcjonowania osób starszych oraz kształtowanie pozytywnego obrazu w świadomości społecznej, współpraca międzypokoleniowa i rzecznictwo interesów. Program zakłada 4 obszary wsparcia. Obszar I to zdrowie, profilaktyka, służba zdrowia. Obszar II to system wsparcia - infrastruktura i usługi socjalne. Obszar III to aktywność, zainteresowania i potrzeby duchowe osób starszych a obszar IV dotyczy wizerunku osoby starszej w społeczeństwie. Zakres realizacji działań ujętych w programie uzależniony będzie od wielkości środków finansowych przekazanych przez samorząd województwa, samorządy powiatów i gmin oraz środków przeznaczonych na te cele przez organizacje pozarządowe.

Dr Paweł Kubicki reprezentujący Polskie Towarzystwo Gerontologiczne omówił problem osamotnienia osób starszych. Osamotnienie definiowane jako psychiczny aspekt samotności lub poczucie niemożności bycia zrozumianym przez innych dotyka coraz

większą liczbę osób starszych. Ponieważ większość osób starszych chce jak najdłużej mieszkać samodzielnie we własnym domu, konieczne będzie podejmowanie odpowiednich działań na lokalnym poziomie. Działania powinny koncentrować się na dostosowaniu środowiska zewnętrznego (np. poprzez adaptację mieszkań dla potrzeb osób starszych, pośrednictwo w wymianie mieszkań, zwiększenie liczby autobusów niskopodłogowych w miastach), wsparciu dla sieci nieformalnych (np. pomoc sąsiedzka, kluby seniora) czy pomocy dla osób „przykutych do łóżka” (np. opieka domowa, dostęp do telemedycyny).

Pani Hanna Nowakowska zaprezentowała zestaw narzędzi Toolkit stworzony, aby dostarczyć organizacjom seniorskim oraz innym zainteresowaniom uczestnikom sugestii i wskazówek niezbędnych do planowania i organizacji spotkań ze osobami starszymi. Zawartość i zasady Toolkit'u oparto na badaniach prowadzonych przez Brytyjską Koalicję Przeciwko Ubóstwu w 2004 r. Toolkit jest przewodnikiem obrazującym, w jaki sposób należy organizować spotkania z osobami starszymi lub osobami doświadczającymi ubóstwa lub wykluczenia.

Debata zorganizowana w Senacie została uznana przez jej uczestników za ważną i cenną możliwość wymiany doświadczeń i ustalenia zasadniczych celów dalszych działań. Prezentowane wyniki badań zobiektywizowały ustalenia, opierające się na codziennym doświadczeniu generacji 50+; że dotyczące znacznej grupy jej członków wykluczenie ma źródło głównie w bezpodstawnych stereotypach, będących niekiedy ubocznym skutkiem mody lub reklamy, że wykluczeniu generacji 50+ można i należy przeciwdziałać i że najwięcej zależy tu od aktywności samych zainteresowanych. Aktywizacji środowisk osób starszych chce też sprzyjać swoimi posunięciami Parlamentarny Zespół ds. Osób Starszych, organizujący tę konferencję, i może on – jak się okazało – liczyć na pełne poparcie i ścisłą współpracę struktur pozarządowych oraz jednostek organizacyjnych administracji publicznej, współorganizujących to spotkanie oraz aktywnie w nim uczestniczących. Nie stać Polski na tolerowanie takiego stanu rzeczy, w którym potencjał wiedzy, doświadczenia i rozwagi osób starszych nie byłby wykorzystywany w interesie całego społeczeństwa.

Dnia 24 września 2009 odbyło się posiedzenie Parlamentarnego Zespołu ds. Osób Starszych, na którym omówiono przebieg prac nad projektem ustawy zmieniającym ustawę o samorządzie gminnym. Zmiana umożliwiła powołanie przez radę gminy gminnej rady seniorów - organów o charakterze konsultacyjnym. Pierwsze czytanie projektu ustawy odbyło się dnia 9 września 2009 w Komisji Samorządu Terytorialnego

i Polityki Regionalnej. W dalszej części posiedzenia powrócono do prac nad wprowadzeniem w Polsce umowy o odwrócony kredyt hipoteczny. Ministerstwo Finansów prowadzi konsultacje w celu stworzenia jak najlepszych warunków dla seniorów, osób nie w pełni sprawnych i niesamodzielnych, z wykorzystaniem opcji odwróconego kredytu hipotecznego. Najwięcej uwagi poświęcono problematyce opieki długoterminowej. Senator Mieczysław Augustyn przedstawił prezentację dotyczącą kwestii starzenia się społeczeństwa w Polsce. Szeroko przedstawił potrzeby pielęgnacyjno medyczne, które są niezbędne nie tylko dla osób w podeszłym wieku, lecz również osób niepełnosprawnych i niesamodzielnych. Poważnym problemem jest brak jasnej definicji niesamodzielności. W prezentacji ujęto także dane statystyczne dotyczące tempa starzenia się społeczeństwa, kondycji osób niesamodzielnych, obecnie dostępne i proponowane środki pomocowe. Omówiono wydatki na opiekę długoterminową, problemy systemowe polegające na dysonansie między pomocą społeczną, a zdrowotną. Najdelikatniejszymi punktami, wymagającymi zreformowania są: organizacja pomocy, system prawny określający jej zasięg i możliwości oraz efektywność zarządzania środkami przeznaczonymi na pomoc. Przeanalizowano potrzeby i kryteria zmian świadomości społecznej oraz omówiono matrycę i scenariusz zmian. Dużo emocji budziła propozycja utworzenia obowiązkowego ubezpieczenia opiekuńczego. Równie ważnym dyskutowanym zagadnieniem była nierówność świadczeń - omówiono opiekę instytucjonalną, opiekę okresową i mającą szczególne znaczenie dla opiekunów z rodzin osób niesamodzielnych, opiekę pozwalającą na odpoczynek osób bliskich. Ostatnim punktem posiedzenia była prezentacja strony internetowej Zespołu, dostępnej pod adresem: www.dla-seniorow.pl

W dniu 16 grudnia 2009 r. odbyło się kolejne posiedzenie Parlamentarnego Zespołu ds. Osób Starszych. W trakcie spotkania przedstawiono sytuację pilotowanych przez Zespół ustaw dotyczących Rad Seniorów i odwróconego kredytu hipotecznego. Projekt ustawy dotyczący Rad Seniorów, znajdujący się w sejmowej Komisji Samorządu Terytorialnego i Polityki Regionalnej czeka na opinię organizacji samorządowych. Uzyskał on poparcie większości organizacji, zaś brak akceptacji ze strony jednej z nich wynika z błędnego interpretowania zapisów. Według projektu ustawy, Rady Seniorów miałyby być organami partnerskimi, a nie powoływanymi przez lokalne władze samorządowe ciałami doradczymi organu wykonawczego, jak to ma w tej chwili miejsce w kilku przypadkach. W przypadku ustawy o odwróconym kredycie hipotecznym – projekt powstał po spotkaniach roboczych w Ministerstwie Finansów, po czym trafił do Komitetu Rady

Ministrów, potem zaś do Rządowego Centrum Legislacji. W lutym 2010 roku projekt ma trafić pod obrady Rady Ministrów. Kolejnym punktem posiedzenia było pytanie o zasadność wystąpienia do Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji o zmianę zapisów ustawy o KRRiT, dotyczących dyskryminacji osób starszych w reklamach. Zapisy zakazują bowiem dyskryminacji ze względu na rasę, płeć i narodowość, nie ma jednak żadnego zapisu o wieku. Zaproponowano, aby zwrócić się do KRRiT oraz Rady Reklamy z pytaniem, czy wpłynęły jakieś skargi w tej sprawie i ewentualnie w następnej kolejności zlecić legislatorom pracę nad poprawką.

W trakcie posiedzenia poruszono też kwestię planowanej przez Zespół konferencji pt. „Samorządy lokalne wobec starzenia się wspólnot”. Konferencja poprzedzona byłaby seminarium, na którym zaprezentowane i omówione zostałyby tematy istotne m.in. dla władz lokalnych, dotyczące kształtowania polityki wobec osób starszych. Przewodniczący Zespołu przedstawił projekt „Agendy 22” - z prośbą o zapoznanie się i wniesienie uwag przez członków Zespołu - tak, by w końcowych pracach przed seminarium planowanym na I kwartał 2010 r. można było przedstawić gotowy już materiał. Agenda zawierałaby wytyczne dla władz lokalnych w zakresie planowania polityki wobec osób starszych. Ostatnią sprawą, z którą zapoznali się członkowie Zespołu, było stanowisko Konferencji Uniwersytetów Trzeciego Wieku w sprawie zniesienia granic wieku w badaniach przesiewowych. Uczestnicy konferencji domagają się w tym stanowisku zrównania w prawach do badań i leczenia ludzi starszych. Członkowie Zespołu zdecydowali, aby w związku z niewielką ilością konkretnych informacji zawartych w przesłanym stanowisku, zwrócić się do Prezesa Zarządu Federacji UTW z prośbą o podanie bliższych szczegółów.

Gośćmi Zespołu byli:

Halina Potocka, Teresa Sierakowska, Barbara Szatur-Jaworska, Wiesław Przybysz, dr Paweł Kubicki, Hanna Nowakowska, Andrzej Wróblewski, Bolesław Meluch, Jacek Furga, słuchacze i wykładowcy Uniwersytetu Trzeciego Wieku, reprezentanci UTW z zagranicy, przedstawiciele Polsko-Amerykańskiej Fundacji Wolności.

Przewodniczący

(-)

Mieczysław Augustyn